

Aan de Voorzitter van de Staten van Aruba
L.G. Smith Boulevard 72
Alhier

Uw brief: 7 maart 2025
Uw kenmerk: US/24-25/079
Datum: 20 maart 2025
Kenmerk: 54-25

Onderwerp: Amendement op de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2025

Naar aanleiding van bijgaand aan de Raad ter advies toegezonden amendement op de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2025, moge de Raad u als volgt berichten.

1. Algemeen

1.1 Op 7 maart 2025 hebben de Statenleden van de fracties van de Arubaanse Volkspartij (AVP) en FUTURO een amendement voorgesteld op de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2025 en deze ter advisering voorgelegd aan het College Aruba financieel toezicht (CAft) en de Raad van Advies. Alvorens de Raad hieronder in zal gaan op elk van de voorgestelde wijzigingen, wil de Raad opmerken dat hij het positief acht dat over de voorgestelde wijzigingen - gezien de aanzienlijke impact van deze wijzigingen op de ontwerp-Landsbegroting 2025 - advies is gevraagd door de indienende fracties.

1.2 Uit de cijfers van het voorstel blijkt dat uitgegaan is van de ontwerp-Landsbegroting 2025 inclusief een eerste nota van wijziging (hierna: 1^e NvW).¹ De Raad heeft vernomen dat bij de behandeling van de ontwerp-Landsbegroting 2025 een tweede nota van wijziging (hierna: 2^e NvW) voorgelegd zal worden aan de Staten.² De voorgestelde wijzigingen in deze 2^e NvW zouden ertoe leiden dat - door een toename van de bestedingen met Afl. 19,7 miljoen - het financieringsoverschot 0,3% lager uit valt ten opzichte van de eerste nota van wijziging. Indien zowel deze 2^e NvW als de voorgestelde wijzigingen uit het aan de Raad voorgelegde amendement doorgang vinden, komt het financieringssaldo van het Land in 2025 minder dan 1,0% van het bbp te bedragen. Hoewel in de Landsverordening Aruba financieel toezicht (AB 2015 no. 39)

¹ Nota van wijziging van 11 februari 2025 met kenmerk SMR-W-512/24.

² Nota van wijziging van 6 maart 2025 met kenmerk SMR-W-508/25.

de norm voor het financieringssaldo ziet op de gehele collectieve sector, adviseert de Raad met klem om, met het oog op houdbare overheidsfinanciën, ook voor het Land een financieringssaldo van minimaal 1,0% aan te houden.

2. Voorgestelde wijzigingen

Het verlagen van de accijnzen op minerale oliën met 10 centen per liter per 1 mei 2025

2.1 Voorgesteld wordt om de accijnzen op minerale oliën per 1 mei 2025 met 10 centen per liter te verlagen. Volgens de toelichting zullen lagere prijzen van aardolieproducten, zoals benzine, leiden tot meer financiële ruimte voor huishoudens en bedrijven in onder meer de vervoersector en een positief effect hebben op het algemeen prijsniveau.³

2.2 De Raad vraagt zich echter af hoe een dergelijke maatregel zich verhoudt tot de visie van de indienende fracties op duurzaamheid. Accijnzen zijn - naast het genereren van inkomsten voor de overheid - voornamelijk bedoeld om het verbruik van specifieke producten die schadelijk zijn voor mens of milieu, af te remmen. Het verlagen van deze accijnzen, en dan met name een verlaging van de accijns op diesel, staat haaks op het streven naar duurzaamheid.⁴ Dit lijkt dan ook op gespannen voet te staan met de door de indienende fracties genoemde doelstelling van het verbeteren van het welzijn van alle burgers en huishoudens.⁵ Geadviseerd wordt om toe te lichten hoe de voorgestelde verlaging van de accijnzen op minerale oliën past binnen de duurzaamheidsvisie van de indienende fracties, en hiermee op het welzijn van alle burgers en huishoudens op de lange termijn.

2.3 Gesteld wordt dat het verlagen van de accijnzen naar verwachting een positief effect zal hebben op het algemeen prijsniveau en dat het voorstel naar verwachting zal leiden tot een acceptabel niveau van inflatie.⁶ Hierbij wordt echter onvoldoende ingegaan op de omvang van dit effect en waar deze aanname op gebaseerd is. In de toelichting wordt onder meer gesteld dat uit de "*Financial Wellbeing of Households 2021*" van de Centrale Bank blijkt dat een huishouden gemiddeld 7% van zijn inkomen uitgeeft aan benzine.⁷ Dit is niet juist. Uit de "*Financial Wellbeing of Households 2021*" van de Centrale Bank blijkt dat een huishouden gemiddeld 7,2% van zijn uitgaven uitgeeft aan benzine.⁸ Dit komt neer op 5,4% van het inkomen. Overigens gebruikt het Centraal Bureau voor de Statistiek Aruba (CBS) voor het berekenen van de

³ Zie toelichting, p. 5.

⁴ Overigens blijkt uit de toelichting niet duidelijk of uitsluitend op benzine een accijnsverlaging wordt voorgesteld of dat deze accijnsverlaging van toepassing zal zijn op alle minerale oliën.

⁵ Zie toelichting, p. 3.

⁶ Zie toelichting, p. 3.

⁷ Zie toelichting, p. 5.

⁸ CBA (2021), *Financial Wellbeing of Households*, p. 18.

consumentenprijsindex (CPI) een nog lagere wegingsfactor, namelijk 4,3%.⁹ Deze cijfers geven aan dat het effect op de inflatie van de verlaging van de accijnzen kleiner is dan de toelichting doet vermoeden.

Daarnaast vraagt de Raad zich af wat de achterliggende reden is om bepaalde bedrijfssoorten, zoals vervoersbedrijven, via lagere accijnzen financieel te faciliteren. De Raad acht het namelijk niet aannemelijk, en tevens blijkt uit de toelichting niet of dit onderzocht is, dat lagere kosten voor deze bedrijven zich zullen vertalen in lagere consumentenprijzen en zodoende een effect hebben op de inflatie. Bovendien blijkt uit de toelichting niet of er rekening mee gehouden is dat een verlaging van de accijnzen tot lagere BBO-ontvangsten leidt, indien de prijzen van benzine of vervoerskosten dalen.

Ten slotte spreekt de toelichting van het bereiken van een acceptabel niveau van inflatie. Welk niveau hiermee bedoeld wordt, wordt echter niet aangegeven.

2.4 De Raad acht de financieel-economische onderbouwing van de voorgestelde maatregel om de accijnzen te verlagen onvoldoende en adviseert om de toelichting uit te breiden en op voornoemde vraagpunten in te gaan.

Het per 1 mei 2025 verhogen van de reparatietoeslag aan gepensioneerden - om te beginnen - met Afl. 250,- per maand

2.5 De toelichting stelt dat de Statenleden van de fracties van de AVP en FUTURO inzetten op de inclusieve ontwikkeling van de hele Arubaanse bevolking en dat welvaart en welzijn van alle burgers en huishoudens zowel het uitgangspunt als het hoofddoel zijn.¹⁰ In dit kader wordt per 1 mei 2025 de reparatietoeslag aan gepensioneerden, om te beginnen, met Afl. 250,- per maand verhoogd. Niet duidelijk is waar de toevoeging 'om te beginnen' precies op doelt. Volgens de formulering kan dit namelijk betrekking hebben op zowel het bedrag van de verhoging van de reparatietoeslag, als op de betreffende groep personen, in dit voorstel de gepensioneerden. De reparatietoeslag voor werknemers, die daar op grond van artikel 2 tot en met 5 van de Landsverordening reparatietoeslag (AB 2010 no. 99) recht op hebben, wordt namelijk niet verhoogd. Bovendien zijn er in Aruba ook andere personen of huishoudens, zoals bijvoorbeeld uitkeringsgerechtigden anders dan degene met een pensioenuitkering, die (ver) onder het bestaansminimum leven. Nu slechts aan één bepaalde groep burgers financiële ondersteuning wordt geboden, is onduidelijk hoe dit voorstel past binnen de bredere sociaal-economische visie van de indienende fracties en de Raad adviseert, in het kader van een inclusieve ontwikkeling van de hele Arubaanse bevolking, hier in de toelichting aandacht aan te besteden.

⁹ CBS (2025), *Press Release Consumer Price Index January 2025*, p. 5.

¹⁰ Zie toelichting, p. 3.

2.6 In artikel 6 van de Landsverordening reparatietoeslag is daarnaast bepaald welke personen recht hebben op een reparatietoeslag. Het betreft personen die (a) uitsluitend een pensioenuitkering ontvangen en (b) personen die een pensioenuitkering ontvangen en die overig inkomen genieten, dat tezamen niet meer bedraagt dan een bepaald bedrag. In zijn advies op de ontwerp-Landsbegroting 2025 gaf de Raad al aan, dat, in tegenstelling tot het bepaalde in de Landsverordening reparatietoeslag, aan iedere AOV- en AWW-gerechtigde een reparatietoeslag wordt uitgekeerd, ongeacht de hoogte van hun overig inkomen. Gezien deze bestendige praktijk komt de voorgestelde verhoging van de reparatietoeslag in feite neer op een generieke verhoging die ook door middel van een verhoging van de AOV/AWW-uitkering had kunnen worden bereikt. De Raad vraagt zich dan ook af of in plaats van de verhoging van de reparatietoeslag, een verhoging van het bedrag van de AOV/AWW overwogen is.¹¹

2.7 Eerder is aangegeven dat toepassing van een inkomenstoets naar verwachting een besparing van Afl. 10,0 miljoen oplevert.¹² Deze berekening was echter gebaseerd op een reparatietoeslag van Afl. 170,- per maand. Bij een reparatietoeslag van Afl. 450,- per maand en uitgaande van een gelijk aantal AOV/AWW-gerechtigden, zou toepassing van een inkomenstoets een besparing van ongeveer Afl. 26,5 miljoen opleveren.¹³ Hiermee zou de voorgestelde verhoging van de reparatietoeslag voor meer dan de helft gefinancierd kunnen worden. De Raad herhaalt dan ook zijn advies om de daadwerkelijke uitvoering van deze inkomenstoets te bewerkstelligen, overeenkomstig hetgeen is bepaald in de Landsverordening reparatietoeslag.

Uitvoering van deze inkomenstoets zou verder in deze tijd van digitalisering niet al te bewerkelijk moeten zijn. Het aanvraagformulier dat reeds op de website van de SVb beschikbaar is zou op redelijk eenvoudige wijze aangepast moeten kunnen worden in een digitaal formulier, op een vergelijkbare wijze zoals ook andere processen binnen de SVb al gedigitaliseerd zijn.

Ten slotte kan ter illustratie ook nog aangegeven worden wat het belang is van de inkomenstoets op individueel niveau. De huidige uitvoering heeft namelijk tot gevolg dat eenieder die zich vestigt in Aruba, ouder is dan 65 en die slechts een gering recht op AOV heeft opgebouwd in het verleden, automatisch een (belastingvrije) uitkering van Afl 5.400 per jaar zal ontvangen. Dit ongeacht of deze persoon een substantieel (buitenlands) pensioenrecht heeft of anderszins over voldoende middelen beschikt. Dit

¹¹ Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij een verhoogde AOV/AWW-uitkering nog steeds een korting op het pensioen van toepassing is bij een niet volledig opgebouwd pensioen, terwijl dit bij de reparatietoeslag niet speelt.

¹² Zie het nader rapport bij het advies van de Raad op de ontwerp-landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2024, d.d. 29 augustus 2023, kenmerk SMR-W-443/2023, p. 48.

¹³ $450/170 \times 10.000.000 = \text{Afl. } 26,5 \text{ miljoen.}$

toont naar de mening van de Raad overduidelijk de noodzaak van de invoering van de inkomenstoets conform de vigerende Landsverordening aan.

Het verhogen van investeringen met Afl. 30,0 miljoen in 2025

2.8 Voorgesteld wordt om de post Investerings voor 2025 met Afl. 30,0 miljoen te verhogen. Hier staan echter geen concrete investeringen tegenover, waardoor deze verhoging meer het karakter krijgt van een stelpost. Hoewel de Raad het noodzakelijk acht dat er meer geïnvesteerd wordt in de Arubaanse economie en samenleving, acht hij dit niet de juiste werkwijze. Aan de allocatie van middelen voor investeringen dient een uitgewerkt investeringsplan ten grondslag te liggen waarmee gerichte investeringen begroot en uitgevoerd kunnen worden. Ook de toelichting stelt dat het essentieel is dat gericht geïnvesteerd wordt door de overheid.¹⁴ Dit is tevens conform de huidige werkwijze van de investerings- en evaluatiecommissie (IEC) - gevormd door de Directie Financiën en de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEZHI) - die de door verschillende ministeries voorgestelde investeringen toetst. De Raad adviseert dan ook de post Investerings pas te verhogen indien middelen voor gerichte investeringen begroot dienen te worden.

Het verlagen van de post Goederen en Diensten met 10%

2.9 Hoewel ook de Raad een verlaging van de post Goederen en Diensten mogelijk en wenselijk acht, is de onderbouwing hiervan in de toelichting beperkt.¹⁵ Zo zullen er overheidsdiensten zijn waar een besparing van 10% niet mogelijk is, terwijl bij andere diensten een begrotingsafname van meer dan 10% mogelijk zou moeten zijn. De Raad adviseert dan ook om de gewenste totale besparing van 10% op Goederen en Diensten zorgvuldig in te vullen, rekening houdend met de ruimte die hier bij de afzonderlijke diensten ligt.

Het verlagen van de personeelslasten bij de bureaus van de ministers

2.10 Gesteld wordt, dat, als gevolg van een daling van het aantal fte van 210 naar 189, de besparing op de personeelslasten bij de bureaus van de ministers Afl. 8,5 miljoen bedraagt. Dit komt neer op een afgerond bedrag van Afl. 405.000,- per fte. Dit bedrag lijkt niet realistisch. Verder blijkt uit de toelichting op de ontwerp-Landsbegroting 2025 dat het totaal aan personeelslasten bij de acht bureaus van de ministers Afl. 21,6 miljoen bedraagt.¹⁶ Een besparing van Afl. 8,5 miljoen zou een afname van bijna 40% van

¹⁴ Zie toelichting, p. 7.

¹⁵ Zie toelichting, p. 8.

¹⁶ Voor de acht bureaus van de ministers zijn in de ontwerp-Landsbegroting 2025 de volgende bedragen aan personeelslasten opgenomen: AZIOIRO Afl. 3,1 miljoen; FIC 2,1 miljoen; JSZ Afl. 3,5 miljoen; TV 2,8 miljoen; TINO Afl. 2,4 miljoen; OS Afl. 2,4 miljoen; ECDO Afl. 2,3 miljoen; AEI Afl. 3,1 miljoen.

de personeelslasten inhouden. Het lijkt niet aannemelijk dat dit gerealiseerd zal worden met uitsluitend het terugbrengen van 21 fte bij de bureaus van de ministers. De Raad zet daarom vraagtekens bij het realiteitsgehalte van het bedrag van Afl. 8,5 miljoen aan besparing op de personeelslasten bij de bureaus van de ministers en acht een nadere toelichting op deze besparing noodzakelijk.

Overigens is het de Raad niet bekend waar een bepaalde bezetting bij een bureau van de minister op gebaseerd is. De Raad vraagt zich af of een verdere beperking van het aantal fte door de indienende fracties wordt overwogen en adviseert in ieder geval om de toelichting uit te breiden met een onderbouwing van het benodigde aantal fte voor een bureau van de minister.

Toekennen subsidie aan Fundacion Pa Nos Comunidad

2.11 In het kader van de ondersteuning aan Fundacion Pa Nos Comunidad (FPNC) in de vorm van een (structurele) subsidie, benadrukt de Raad nogmaals het belang van een goed subsidiebeleid. Ook in zijn in april 2024 uitgebrachte advies eigener beweging over de inrichting van het overheidsapparaat, vraagt de Raad hier aandacht voor.¹⁷ De Raad ging in dat advies onder meer in op de knelpunten in het huidige subsidiestelsel. Het Economisch Bureau Amsterdam (EBA) heeft een aantal jaar geleden het subsidiebeleid onderzocht en aanbevelingen hieromtrent gedaan.¹⁸ Het gestelde dat het Land voorwaarden stelt en controle uitoefent ten aanzien van de subsidie aan FPNC¹⁹, zou daarom in een breder perspectief geplaatst dienen te worden. De Raad adviseert om mede naar aanleiding van de voorgenomen subsidieverlening aan FPNC het huidige subsidiebeleid te herzien en hierbij de aanbevelingen van het EBA en de aanbevelingen uit het advies van de Raad ter harte te nemen.

3. Meerjarig overzicht

3.1 In de toelichting wordt in tabel 2: *Verwacht meerjarig effect voorstellen* een meerjarig overzicht gegeven van het effect van de voorgestelde maatregelen.²⁰ De Raad zet vraagtekens bij het realiteitsgehalte van de cijfers in dit overzicht aangezien het erop lijkt dat sommige effecten niet volledig of niet goed zijn uitgewerkt. Hierbij heeft de Raad het meerjarig overzicht vergeleken met het meerjarige overzicht zoals dat is opgenomen in de 1^e NvW.²¹

¹⁷ Voorlichting ex artikel 25, onderdeel a, van de Landsverordening Raad van Advies (AB 2022 no. 137) inzake de inrichting van de overheidsorganisatie, d.d. 25 april 2024, kenmerk RvA 25-24.

¹⁸ Economisch Bureau Amsterdam (2022), *Eindrapport Subsidiebeleid Aruba*, p. 34 - 46.

¹⁹ Zie toelichting, p. 9.

²⁰ Zie toelichting, p. 10.

²¹ Nota van wijziging van 11 februari 2025 met kenmerk SMR-W-512/24, p. 8.

3.2 De Raad heeft de indruk dat de effecten van de verlaging van de accijnzen op minerale oliën, de verlaging van de personeelslasten en de besparing op goederen en diensten niet geheel op de juiste manier zijn doorberekend voor de jaren 2026 tot en met 2029. Vergeleken met de 1^e NvW valt voor deze jaren namelijk op dat a) de indirecte belastingen ieder jaar Afl. 12,0 miljoen lager zijn, b) de personeelslasten ieder jaar Afl. 8,5 miljoen lager zijn en c) de post Goederen en Diensten ieder jaar dezelfde toename vertoont als in de 1^e NvW. De Raad betwijfelt of een dergelijke extrapolatie van de voorgestelde maatregelen een juiste weergave geeft voor de jaren 2026 tot en met 2029.

3.3 Voor de rentelasten zijn in het meerjarig overzicht voor de jaren 2025 tot en met 2029 dezelfde bedragen opgenomen als in de 1^e NvW. Dit is niet juist, aangezien de financieringssaldi voor deze jaren niet hetzelfde zijn als in de 1^e NvW. Verschillen in financieringssaldi leiden tot verschillen in aflossingen op de overheidsschuld en dientengevolge tot andere rentelasten.

Tevens wordt gesteld dat er nog geen rekening is gehouden met een besparing op de rentelasten, welke het resultaat zal zijn van een Bestuurlijk Akkoord met Nederland teneinde de ontwikkeling van de rentelasten beter te beheren.²² Echter, het risico bestaat ook dat er geen renteverlaging, maar een renteverhoging zal plaatsvinden.

In het op 4 juni 2024 getekende Bestuurlijk Akkoord tussen Aruba en Nederland aangaande houdbare overheidsfinanciën, hebben Aruba en Nederland afgesproken dat er een nieuwe rijkswet komt, waarin onder meer begrotingsnormen en financieel toezicht worden opgenomen. Verder is afgesproken dat als de rijkswet en de betrokken nationale regelgeving niet volgens planning tot stand komen, de rente op de Covidlening weer zal worden verhoogd naar 6,9%. Teneinde deze verhoging te voorkomen dient in ieder geval het voorstel voor de rijkswet uiterlijk 1 mei 2025 voor behandeling bij de Tweede Kamer te zijn ingediend.²³ Gezien de krappe tijdsperiode tot dit uiterlijke moment van indiening, acht de Raad een toename van de rentelasten op de Covidlening niet onwaarschijnlijk.

3.4 In het meerjarig overzicht is voor het jaar 2027 een bbp opgenomen van Afl. 8.522.000 miljoen. Dit is Afl. 1.139.000 miljoen meer dan in 2026, oftewel een nominale economische groei van 15,4%. Dit acht de Raad onrealistisch.

²² Zie toelichting, p. 10.

²³ Zie het nieuwsbericht 'Aruba en Nederland sluiten bestuurlijk akkoord over houdbare overheidsfinanciën' van 24 mei 2024 van de Rijksoverheid (https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/05/24/aruba-en-nederland-sluiten-bestuurlijk-akkoord-over-houdbare-overheidsfinancien#:~:text=Het%20bestuurlijk%20akkoord%20volgt%20op,rente%20van%206%2C9%25.)).

De Raad adviseert om de cijfers in het meerjarig kader aan een kritische blik te onderwerpen en de effecten van de voorgestelde maatregelen op een meer zorgvuldige en prudente wijze te verwerken.

4. Conclusie en eindadvies

De Raad kan zich voor het overige verenigen met de doelstelling en de inhoud van het voorgestelde amendement en geeft u in overweging de procedure voort te zetten, nadat met het voorgaande rekening is gehouden.

De Secretaris,

De Voorzitter,

mr. A. Braamskamp

mr. D.G. Kock